

Egy szent születése

Tours-i Szent Márton 1700

Tours-i Szent Márton savariai születésének 1700. évfordulója alkalmából a Világ-történet jelen száma a nemzetközi Szent Márton-kutatás új irányairól számot adó multidiszciplináris tanulmányokat ad közre. A középpontban Sulpicius Severus hagiográfiai műve, késő antik társadalmi-vallási háttere és a kultusz korai (4–10. századi) fejlődésének bemutatása áll. Ezekről a kérdésekről eddig magyarul alig jelent meg szakirodalom.

Tours-i Szent Márton (316?–397), a katonából lett remete, majd szerzetesből lett püspök a késő antikvitás és a középkor legnépszerűbb szentje volt. Mártontól magától nem maradt fenn írás: mindent, amit róla tudunk, életrajzírójától, Sulpicius Severustól tudjuk. A kötet nyitótanulmánya nemcsak azt a történeti, társadalmi és vallási környezetet mutatja be, amelyben Sulpicius megalkotta Szent Márton, a csodatévő szerzetes-püspök alakját, hanem azokat a historiográfiai modelleket is, amelyek alapján a 19–20. században Sulpicius művét értelmezték. Jacques Fontaine 1972-ben megjelent tanulmánya nem Sulpiciusról szól, de érzékletesen felvázolja azt a „jámbor karavánszerájt”, amelyben ő is élt. Költészet és társadalom összekapcsolásán túl ez a Jean Daniélou bíboros¹ tiszteletére összeállított ünnepi kötetben megjelent cikk volt az első, mely alapjaiban ingatta meg a pogányság és a kereszténység szembenállásának a 19–20. századi történetírásban megcsontosodott dogmáját² azáltal, hogy rámutatott a földesúri és a szerzetesi életmód hasonlóságára. Ezzel arra hívta fel a figyelmet, hogy a rendszer- és vallásváltások sokkal bonyolultabbak annál, mint ahogyan azt forrásaink sugallják. Nemcsak a pogány-keresztény viszony árnyaltabb értelmezését ösztönözte,³ hanem a galliai és hispá-

1 Daniélou bíboros, a II. vatikáni zsinat egyik vezéralakja alapította 1942-ben és indította meg Nüsszai Szent Gergely Mózes *élete* című művének kiadásával a patrisztikus szövegek kommentárokkal ellátott bilingvis sorozatát, a *Sources Chrésiennes*-t.

2 Labriolle, Pierre de: *La Réaction païenne. Étude sur la polémique antichrétienne du Ier au VIe siècle*. Paris, 1934; Alföldi András: *A keresztény Konstantin és a pogány Róma*. In: *Olasz Szemle*, 2. (1943) 939–995.; Alföldi, András: *The Conversion of Constantine and Pagan Rome*. Oxford, 1948; *The Conflict Between Paganism and Christianity in the Fourth Century*. Ed.: Momigliano, Arnaldo. Oxford, 1963; MacMullen, Ramsay: *Christianizing the Roman Empire (A. D. 100–400)*. New Haven, 1984; Ratti, Stéphane: *Polémiques entre païens et chrétiens*. Paris, 2012.

3 A „pogány ellenállás” elméletét elveti és a konfliktus helyett a politeista társadalom és vallás átalakulását hangsúlyozza: Cameron, Alan: *The Last Pagans of Rome*. Oxford, 2010; *Pagans and Christians in the Roman*

niai latifundiumok és villagazdaságok (ezekhez hasonló környezetben élhetett Seuso is a Balaton-felvidéken) régészeti és történeti kutatását is, amiről a tanulmányhoz csatolt legújabb bibliográfia tanúskodik.

Milyen a keresztény élet? Hogyan kell keresztényként élni? Az askétamozgalom erre a kérdésre keresett elsősorban választ. Sylvie Labarre Sulpicius szövegéből, illetve Petricordiai Paulinus és Venantius Fortunatus költeményeiből következtet arra, milyen is lehetett a mártoni szerzetesség. A 4. században a kereszténység nemcsak a társadalmat változtatta meg, hanem az időt is. Sulpicius világtörténeti műve, a *Krónika* alapján az apokaliptikus világvégevárást elemzi Veronika Wieser a barbár inváziók korában. A Szent Márton-kultusz korai fejlődését tekinti át nagyon provokatívan, de rendkívül gondolatébresztően Allan Scott McKinley, aki a Szent Mártonról szóló hagiográfiai szövegeket határozottan adott társadalmi körökhöz és politikai-vallási szándékokhoz köti. Szinte vitatkozik vele Bruno Judic egészen más felfogású tanulmánya a tours-i Szent Márton zarándokközpont szerzetesi, püspöki és királyi támogatóiról.

Szent Márton oltalmába szerzetesek és királyok ajánlották magukat Nagy Theodoriktól és Klodvigtól Szent István magyar királyig, Nursiai Szent Benedektől Assisi Szent Ferencig. Nemzetközi kultuszának hirdetői püspökök, költők, királyok, apácák, császárok, szerzetesek voltak. Mindegyiküket más és más ragadta meg Szent Márton sokoldalú személyiségében, és minden kor mást emelt ki vonásaiból: a katonától a püspökig, a misztikustól a misszionáriusig. Szent Márton az apostoli szegénység és az első szerzetesség jelképe maradt a későbbi keresztény generációk számára.

Reméljük, hogy a tanulmányok nemcsak Szent Márton ábrázolásának és kultuszának jobb megértését segítik elő, hanem a késő antik hagiográfia hazai kutatását is bátorítják.

Sághy Marianne

THE BIRTH OF A SAINT: SAINT MARTIN OF TOURS 1700

The present volume contains multidisciplinary studies which reflect the new directions of the Martin-research on the occasion of the 1700th anniversary of the Saint's birth at Savaria (modern Szombathely in Hungary). Attention is mainly focussed on the hagiographical work of Sulpicius Severus, its late antique socio-religious background, and the examination of the early expansion (fourth to tenth centuries) of the cult, for these aspects have received little scholarly treatment in Hungarian so far. The impresarios of Saint Martin's international cult were bishops, poets, kings, nuns, emperors and monks: each of them was attracted by a different element in the multifaceted personality of Martin, and the feature emphasised most varied from period to period, and from soldier to bishop, mystic to missionary. Saint Martin has remained the symbol of apostolic poverty and first monasticism for later Christian generations. It is hoped that these studies will not only contribute to a better understanding of the portrayal and cult of Saint Martin, but also give new momentum to Hungarian research of late antique hagiography.

Empire: The Breaking of a Dialogue (IVth–VIIth Century A. D.). Eds.: Brown, Peter–Lizzi Testa, Rita. Münster 2011; *Pagans and Christians in Late Antique Rome.* Eds.: Salzman, Michele Renee–Sághy, Marianne–Lizzi, Testa Rita. Cambridge, 2016.